

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
61η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΜΕ ΘΕΜΑ

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

ΑΠΟ

ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟ (Μ) Ι. Α. ΚΕΚΑΚΟ Π.Ν.

ΜΑΪΟΣ 2009

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρώπη, αποκαλούμενη και Γηραιά Ήπειρος αποτέλεσε από την αρχαιότητα μέχρι και τις μέρες μας το «μήλο της έριδος» όλων των Μεγάλων Δυνάμεων της κάθε εποχής και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ιστορικός R. A. Brown «οι απαρχές της Ευρώπης σφυρηλατήθηκαν πάνω στο αμόνι του πολέμου». Αυτή η δοκιμασμένη από τους πολέμους ήπειρος, ήταν φυσικό να «γεννήσει» ανθρώπους που ασχολήθηκαν με την μελέτη και την ανάλυση του πολέμου. Πρώτος και ίσως σημαντικότερος από όλους αυτούς ο Θουκυδίδης, το έργο του οποίου διδάσκεται ακόμη και στις μέρες μας στα μεγαλύτερα στρατιωτικά ακαδημαϊκά ιδρύματα του πλανήτη. Ακολούθησαν ο Machiavelli, ο Jomini, ο Clausewitz, ο Hart και άλλοι μεταγενέστεροι αυτών, οι οποίοι συνέχισαν ή συμπλήρωσαν το έργο του Θουκυδίδη, διαμορφώνοντας την ευρωπαϊκή στρατηγική σκέψη.

Αν και η ιστορία του πολέμου έχει την ίδια ηλικία με την ιστορία της ανθρωπότητας, η στρατηγική είναι πολύ πιο νέα από τον πόλεμο. Για πολλούς αιώνες, αυτό που ονομάζουμε στρατηγική δεν ήταν παρά μια σειρά από πετυχημένους αυτοσχεδιασμούς που δεν ακολουθούσαν κανένα ιδιαίτερο νοητικό σχήμα. Η αναγκαιότητα της στρατηγικής ως γνωστικό αντικείμενο φάνηκε με το μέγεθος του μοντέρνου στρατού, άμεσα με την πολυπλοκότητα της διοίκησης και έμμεσα με την αντιμετώπισή του μέσω του ανταρτοπόλεμου.

Η στρατηγική σκέψη είναι αναπόφευκτα πέρα για πέρα πραγματιστική. Εξαρτάται από τη γεωγραφική θέση, την κοινωνία, την οικονομία και την πολιτική, καθώς και από άλλους παράγοντες, οι οποίοι προκαλούν τα προβλήματα και τις διενέξεις, τις οποίες ο πόλεμος υποτίθεται πως έρχεται να λύσει. Όποιος εξετάζει τη στρατηγική δεν μπορεί να αγνοήσει αυτές τις δυνάμεις. Οφείλει να αναλύσει το ποικιλόμορφο πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η στρατηγική και τον τρόπο που αυτό το πλαίσιο και οι ιδέες αλληλοεπηρεάζονται. Η ιστορία της στρατηγικής σκέψης δεν είναι η ιστορία του καθαρού λόγου αλλά του εφαρμοσμένου λόγου.

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Ο διεθνής όρος «στρατηγική» προέρχεται από την ελληνική λέξη στρατηγός (στρατός + άγω), που ετυμολογικά υποδηλώνει την άσκηση της τέχνης του πολέμου, η οποία περιλαμβάνει την προετοιμασία, τη διεξαγωγή ή την αποτροπή ενόπλων συγκρούσεων. Γι' αυτό, η στρατηγική ταυτίστηκε με την άμυνα μιας χώρας, που αποτελούσε, μέχρι πρόσφατα, την αποκλειστική ευθύνη των στρατιωτικών. Όμως, η ανάπτυξη και η εφαρμογή της στρατιωτικής τεχνολογίας έκανε τις συρράξεις φονικότερες και τις κατέστησε υπόθεση ολόκληρου του λαού, αφού ενέπλεκε το σύνολο των κατοίκων. Έτσι, η νικηφόρα έκβαση μιας σύγκρουσης δεν ήταν πια αποκλειστικά και μόνο στρατιωτική υπόθεση, αλλά εξαρτιόταν απ' όλους τους συντελεστές της εθνικής ισχύος.

«Στρατηγική» υπό την γενικότερη και ευρύτερη έννοια «είναι η επιστήμη και η τέχνη της ανάπτυξης και χρησιμοποίησης των πολιτικών, οικονομικών, ψυχικών και στρατιωτικών δυνάμεων του Έθνους στην ειρήνη και στον πόλεμο, ώστε να παρέχεται η μέγιστη δυνατή υποστήριξη στην Εθνική πολιτική, με σκοπό να αυξηθούν οι πιθανότητες νίκης ύστερα από ειρηνικές ή πολεμικές ενέργειες και να μειωθούν αντίστοιχα οι πιθανότητες ήττας». Η στρατηγική δεν είναι αναπόφευκτα συνδεδεμένη με τον πόλεμο. Η έννοια της είναι πιο στοχαστική. Ο πόλεμος είναι μόνο χαμαιλέοντας, όπως έθεσε ο Clausewitz, ενώ η στρατηγική είναι το χρώμα του αόρατου.

Η υψηλή στρατηγική συνίσταται στην σύζευξη μέσων και σκοπών ενός κράτους υπό την επίδραση του διεθνούς ανταγωνισμού τόσο στην ειρήνη όσο και

στον πόλεμο, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα του κράτους για την επίτευξη των πολιτικών σκοπών του εν όψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης.

Η στρατηγική μπορεί να έχει επιθετικό, αμυντικό, αποτρεπτικό ή εξαναγκαστικό χαρακτήρα. Η προβληματική του κάθε έθνους για την στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσει, εξαρτάται και σχετίζεται άμεσα με τους γενικότερους πολιτικούς σκοπούς του κράτους. Συνεπώς η επιλογή ανάμεσα σε άμυνα ή επίθεση είναι ένα σύνθετο πρόβλημα, που σχετίζεται άμεσα με την έννοια κόστους - οφέλους και με τις έννοιες του πολέμου, στις οποίες θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω. Επίσης εξετάζονται οι έννοιες της στρατηγικής που προκύπτουν στην ουσία από τις θέσεις του κάθε κράτους απέναντι στο δίπτυχο επίθεση - άμυνα.

Για την εφαρμογή αυτών των επιδιώξεων και των στρατηγικών οι Μεγάλες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, αλλά και άλλες μέσες και μικρότερες υιοθέτησαν μερικά ή συνολικά τις σκέψεις και απόψεις διαφόρων διανοητών οι οποίοι επινόησαν ή βελτίωσαν σημαντικές στρατηγικές αντιλήψεις και θεωρίες.

ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Ο **Antoine - Henri Jomini** προσεγγίζει γενικά το θέμα του πολέμου αποσπώντας τον από το πολιτικό και το κοινωνικό του πλαίσιο και τονίζοντας τη σημασία των κανόνων, οι οποίοι καθορίζουν τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τα επιχειρησιακά αποτελέσματα, μετατρέποντας τον έτσι σε ένα πελώριο παιχνίδι σκακιού, παραμένει εκπληκτικά ανθεκτικός. Στον Jomini ταιριάζει πολύ περισσότερο από ότι στον Clausewitz, ο τίτλος του ιδρυτή της σύγχρονης στρατηγικής. Ο Jomini, υποστηρίζει ότι στρατηγική είναι «η τέχνη του να κάνεις πόλεμο πάνω στον χάρτη και να κατανοείς τα συμβαίνοντα στο θέατρο των επιχειρήσεων».

Η βασική συλλογιστική του Jomini ήταν ότι : «Κλειδί του κάθε πολέμου είναι η **στρατηγική**. Κάθε στρατηγική ορίζεται από αμετάβλητες επιστημονικές αρχές και οι αρχές αυτές προδιαγράφουν την επιθετική δράση μαζικών δυνάμεων κατά των ασθενέστερων δυνάμεων του εχθρού σε κάποιο αποφασιστικό σημείο, έτσι ώστε η στρατηγική να οδηγήσει στη νίκη».

Η «στρατηγική», με την έννοια που αυτός έδινε στον όρο, μπορούσε να εφαρμοσθεί σ' όλα τα επίπεδα της στρατιωτικής δράσης κάτω από το επίπεδο της πολιτικής απόφασης για την κήρυξη πολέμου εναντίον κάποιου συγκεκριμένου εχθρού μέχρι το επίπεδο της ίδιας της μάχης, την οποία όμως δεν συμπεριλαμβάνει. Σταθερή επιδίωξη του ήταν να περιορίσει την πολυπλοκότητα του πολέμου στον μικρότερο δυνατό αριθμό κρίσιμων παραγόντων και να προσδιορίσει εκείνες τις γραμμές δράσης, οι οποίες κάνουν πιθανή τη νίκη.

Ο **Carl Von Clausewitz** θεωρείται ως θεμελιωτής των αρχών διεξαγωγής του πολέμου, όπως των ηθικών δυνάμεων, της εμμονής στο σκοπό, της συγκέντρωσης των δυνάμεων, της οικονομίας των δυνάμεων, των πληροφοριών, της παραπλάνησης / αιφνιδιασμού και της στρατηγικής εφεδρείας.

Ο πόλεμος κατά τον Clausewitz «δεν είναι τίποτε άλλο, παρά μία συνέχιση των πολιτικών πράξεων αναμειγμένων με διαφορετικά μέσα». Ο πόλεμος στη φύση του είναι μια πράξη βίας, που αποβλέπει στην επιβολή της θέλησής μας πάνω στον αντίπαλο και δεν επιδέχεται κανόνες, πολύ περισσότερο συναισθηματισμούς. Ο συνδυασμός της βίας με τον κανόνα αποτελεί, κατά τον Clausewitz, ένα «λογικό» παραλογισμό. Ο πόλεμος κατά τον Clausewitz δεν είναι αυθύπαρκτος, αλλά αποτελεί μέρος της πολιτικής ενέργειας, σα συνέχεια

αυτής και σε συνδυασμό με άλλα μέσα (κύρια στρατιωτικά και ψυχολογικά). Ο στρατός είναι όργανο της πολιτικής και η στρατιωτική δράση ένα μέσο προώθησης των πολιτικών σκοπών. Κατά τον Clausewitz «ο πόλεμος έχει δική του γραμματική, όχι όμως και δική του λογική».

Σημαντικές έννοιες του πολέμου που εισήγαγε ο Clausewitz είναι η επιλογή του κέντρου βάρους, της τριβής και της «μη γραμμικότητας», ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα έδινε στην πολεμική αρετή του στρατού, στο θάρρος, τον αιφνιδιασμό και τον δόλο. Οι ανωτέρω έννοιες, αξιολογούνται σαν η μεγαλύτερη συνεισφορά του Clausewitz στη στρατιωτική σκέψη και σήμερα βρίσκονται στο επίκεντρο της στρατηγικής και ιστορικής μελέτης.

Η στρατηγική της εκμηδένισης ή της άμεσης προσέγγισης αποτέλεσε ένα κυρίαρχο σχήμα στην ευρωπαϊκή στρατηγική σκέψη και έχει παραδοσιακά συνδεθεί με τον Clausewitz. Σκοπός της είναι η κατεύθυνση της πολεμικής ή και κάθε άλλης προσπάθειας πρωτίστως εναντίον του κυρίου όγκου του αντιπάλου ή του κέντρου βάρους του. Η καταστροφή και εκμηδένιση του εχθρού μέσω μιας αποφασιστικής μάχης ή σύγκρουσης είναι η τελική επιδίωξη. Το κράτος με τη στρατηγική αυτή βασίζεται κυρίως στη στρατιωτική στρατηγική και δευτερευόντως στις άλλες στρατηγικές (οικονομική, διπλωματική κ.α.).

Στον αντίποδα αυτής της θεωρίας βρίσκεται η στρατηγική της εξουθένωσης ή της έμμεσης προσέγγισης με κύριο εκφραστή τον **Sir Basil Henry Liddell Hart**. Η στρατηγική της εξουθένωσης δίνει έμφαση στη χρησιμοποίηση μιας σειράς μέσων πέρα από τα παραδοσιακά στρατιωτικά, ενώ χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό την πρόκληση οικονομικών βλαβών στον αντίπαλο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Στρατηγική της Έμμεσης Προσέγγισης είναι η στρατηγική του αδυνάτου προς τον ισχυρότερο και υποστηρίζει την προσβολή του ασθενούς σημείου του αντιπάλου με έμμεση ενέργεια. Η χρήση ψυχολογικών, οικονομικών ή άλλων μέσων για την αντιμετώπιση ή την ανατροπή του αντιπάλου είναι η πλέον ενδεδειγμένη. Τα χαρακτηριστικά της Έμμεσης Προσέγγισης είναι ο ελιγμός, η ανατροπή, το αποφασιστικό αποτέλεσμα, η έμμεση ενέργεια, ο κύριος στόχος και η τεθλασμένη οδός.

Η τοποθέτηση του Liddell Hart όσον αφορά στη στρατηγική ως τέχνη της κατανομής και της χρησιμοποίησης των στρατιωτικών μέσων προς επίτευξη μερικών πολιτικών σκοπών δίνει την εντύπωση της αντιπαράθεσης, ενώ στην πραγματικότητα οριοθετεί μερικά αυτονόητα όρια. Ο διαχωρισμός δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει αλληλεξάρτηση των δομών, κι αν το πολιτικό φαίνεται να υπερισχύει του στρατιωτικού, στην πραγματικότητα δεν είναι παρά μόνο ένας παράγοντας της νοητικής στρατηγικής όπου αυτές οι οντότητες αλληλεπιδρούν.

Κατά τον Liddell Hart, σκοπός της στρατηγικής ήταν η κατά το δυνατό αναίμακτη αναζήτηση της νίκης μέσω της αποδιοργάνωσης του αντιπάλου. Αποδιοργάνωση η οποία ήταν δυνατόν να επιτευχθεί στον υλικό και ψυχολογικό τομέα μέσω ενός στρατηγικού ελιγμού σε απροσδιόριστο χώρο και χρόνο. Κατά τον Hart στη στρατηγική η τεθλασμένη οδός, αν και μακρύτερη, είναι συνήθως ο ταχύτερος δρόμος προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

ΝΑΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Ο **Alfred Thayer Mahan** εστίασε τη μελέτη του προς τα μέσα που καθιστούν το Ναυτικό ένα «ισχυρό μέσο πολιτικής και επιρροής» του κράτους στα πλαίσια της διεθνούς κοινότητας. Η προσπάθεια του Mahan επικεντρώθηκε στο να επιδείξει την τρομακτική επιρροή της ναυτικής δύναμης ως μέσου ανάπτυξης των ισχυρότερων κρατών του κόσμου, ιδιαίτερα σε κρίσιμες περιόδους και στιγμές της ιστορίας τους.

Ο Mahan θεωρούσε ότι με βάση μια ισχυρή εμπορική ναυτιλία είναι δυνατόν να διαμορφωθεί ένα εξίσου ισχυρό Πολεμικό Ναυτικό. Ο Mahan υιοθέτησε μια ιμπεριαλιστική και επεκτατική αμερικανική πολιτική, κυρίως προς τον Ειρηνικό και την Ασία και διακήρυξε ότι η επιβίωση και η βιωσιμότητα ενός Κράτους (και δη των ΗΠΑ) πρέπει να βασίζεται σε ένα ισχυρό στόλο. Προκειμένου ο στόλος να ισχυροποιηθεί, ήταν αναγκαία προϋπόθεση η κατοχή, από μέρους του κράτους, νήσων που θα χρησίμευαν ως ναυτικές βάσεις χαρακτηρίζοντας την πράξη αυτή ως αμυντική / αποτρεπτική και σε καμιά περίπτωση επεκτατική.

Τα παραπάνω αποτελούσαν για τον Mahan αναγκαία στοιχεία για τη διαμόρφωση μιας επιτυχημένης ναυτικής στρατηγικής, η οποία θα βασιζόταν σε ένα ισχυρό στόλο. Ο ισχυρός στόλος δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικός εάν δημιουργηθεί μόνο για αμυντικούς και αποτρεπτικούς σκοπούς. Άλλωστε «όσο αμυντικός και να είναι ο χαρακτήρας ενός πολέμου, για να καταστεί νικηφόρος πρέπει να εκτιμηθεί και να ακολουθηθεί μια επιθετικότερη στρατηγική», και πως «η δύναμη και η αποτελεσματικότητα ενός στόλου δεν έγκειται στην ικανότητά του να προστατέψει το κράτος, αλλά στο να πλήξει τον εχθρό».

Ο Mahan πίστευε ότι η ναυτική στρατηγική θα πρέπει να έχει σαν σκοπό της να δημιουργήσει να υποστηρίξει και να αυξήσει στην ειρήνη αλλά και στον πόλεμο την ναυτική ισχύ της χώρας. Θεμελιώδεις και ανυπέρβλητες αρχές εθνικής στρατιωτικής στρατηγικής και ιδιαίτερα της ναυτικής στρατηγικής αποτελούν η κεντρική θέση, οι εσωτερικές γραμμές, οι γραμμές επικοινωνιών και η συγκέντρωση των δυνάμεων.

Το θαλάσσιο δόγμα του **Sir Julian Stafford Corbett** πρέπει να μελετηθεί σε αντιδιαστολή με αυτό του Mahan, καθόσον διαφέρει στην σημαντική τοποθέτηση ότι η ναυτική ισχύς απαιτείται για να συμπληρώνει την χερσαία ισχύ. Η μεγάλη έμφαση που έχει αποδοθεί πρόσφατα στις «μεικτές» επιχειρήσεις, καθιστά αναγκαία την μελέτη και την θεώρηση των διδαγμάτων της θεωρίας του Corbett παράλληλα με αυτή του Mahan. Για τον Corbett λοιπόν η ναυτική δύναμη χρησιμοποιείται κατά περίπτωση καθ' όσον οι πόλεμοι κερδίζονται στην ξηρά, η χρήση δε της θαλάσσιας ισχύος πρέπει να είναι περιορισμένη σε τόπο και χρόνο. Η πολιτική είναι πάντα ο σκοπός και ο πόλεμος είναι το μέσο με το οποίο ασκούμε το σκοπό και το μέσο πρέπει να έχει σαν προοπτική την εκπλήρωση του έργου του. Όπως αναφέρει το πιο σημαντικό σημείο στη θαλάσσια στρατηγική είναι να καθοριστούν οι αμοιβαίες σχέσεις στρατού και ναυτικού στο σχέδιο επιχειρήσεων.

Ο Corbett θεωρούσε ότι η έννοια της κυριαρχίας των θαλασσών είναι σχετική, ενώ ο ανταγωνισμός για την κυριαρχία των θαλασσών αποκτά την πραγματική του διάσταση, μόνο όταν εξυπηρετεί σαφώς προκαθορισμένους στόχους που τίθενται ανάλογα με τις αναγκαιότητες του πολεμικού θεάτρου.

Ο Corbett προχώρησε κατ' αρχήν σε σαφή διαχωρισμό της ναυτικής (naval) και της θαλάσσιας (maritime) στρατηγικής. Με τον όρο θαλάσσια στρατηγική εννοούσε τις αρχές που διέπουν έναν πόλεμο στον οποίο η θάλασσα αποτελεί τον κείριο και θεμελιώδη παράγοντα. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά : «Η ναυτική στρατηγική ήταν αυτή που καθόρισε την κίνηση του στόλου, αφού πρώτα η θαλάσσια στρατηγική είχε καθορίσει ποιον ρόλο πρέπει να έχει ο στόλος σε συνδυασμό με τις χερσαίες δυνάμεις».

Θα πρέπει να τονιστεί πως οι ιδέες των Mahan και Corbett, όχι μόνο δεν έσβησαν, αλλά αντίθετα εφαρμόζονται αυτούσιες ή τροποποιημένες στις ημέρες μας. Όλες οι πρόσφατες συρράξεις, ανέδειξαν την αξία του ναυτικού και ως

παράγοντα ισχύος αλλά και ως βασικού μέσου μεταφοράς του πολέμου σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη. Επιπλέον είναι αναμφίβολη η επίδραση και των δύο στην στρατηγική μικρότερων κρατών, όπως η χώρας μας, όπου διατηρούμε ένα ισχυρό για το μέγεθος της χώρας μας στόλο (Mahan), ενώ παράλληλα χρησιμοποιούμε το ναυτικό για προβολή στρατιωτικής δύναμης και διακλαδικές επιχειρήσεις (Corbett).

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Ο **Giulio Douhet** θεωρείται ο θεμελιωτής της αεροπορικής ισχύος ενώ είναι ευρέως αναγνωρισμένος ως «ο πρώτος προφήτης της δύναμης του αέρα». Ο Douhet πίστευε ότι τα αεροπλάνα άλλαξαν τη βάση του πολέμου. Ήταν ο πρώτος που είδε την αεροπορική δύναμη ως ανεξάρτητο οπλικό σύστημα και όχι απλά ως πυροβόλα που υποστηρίζουν το στρατό από το αέρα. Θεωρούσε ότι η χρησιμοποίηση αεροσκαφών στην επίθεση και μάλιστα βομβαρδιστικών θα ήταν πάντα πετυχημένη. Είπε ότι ήταν απαραίτητο να κατακτηθεί αεροπορική κυριαρχία και ότι θα έπρεπε να καταστρέφονται τα εχθρικά αεροσκάφη στο έδαφος και όχι στον αέρα. Ο πρώτος στόχος στον πόλεμο θα έπρεπε να είναι το ηθικό του πληθυσμού του εχθρού και ότι σε αυτόν θα έπρεπε να επιτίθεσαι με βαριά εκρηκτικά, βόμβες και δηλητηριώδη αέρια.

Ο Douhet, διαπιστώνει ότι το αεροσκάφος είναι μέσο επιθέσεως ασύγκριτων δυνατοτήτων, εναντίων του οποίου δεν μπορεί να προβλεφθεί αποτελεσματική άμυνα. Επιπρόσθετα ισχυρίζεται ότι το ηθικό των αμάχων μπορεί να κλονισθεί σοβαρά από εκτεταμένους απ' αέρος βομβαρδισμούς και καταστροφές αστικών κέντρων.

Ο **William Billy Mitchell** υποστήριξε μία ανεξάρτητη Αεροπορία, δηλώνοντας ότι η αεροπορική δύναμη θα είναι αποφασιστική στους μελλοντικούς πολέμους. Τα επιχειρήματα με τα οποία υποστήριξε την ανεξαρτητοποίηση των αεροπορικών δυνάμεων, αργότερα έγιναν δόγμα και αεροπορικές αρχές. Μερικά από αυτά είναι το ότι η αεροπορική ισχύς απαιτεί το συγκεντρωτικό έλεγχο και την αποκεντρωμένη εκτέλεση, είναι εύκαμπτη και ευπροσάρμοστη, είναι μοναδική για παρατεταμένες επιχειρήσεις ενώ δύναται να επικεντρωθεί εύκολα στον σκοπό.

Ο Douhet θεωρούσε ότι η υπεροχή στον αέρα αποκτάται με την έναρξη των εχθροπραξιών και όταν η εχθρική αεροπορία βρίσκεται στο έδαφος. Από την άλλη πλευρά ο Mitchell υποστήριξε ότι αυτό το πλεονέκτημα αποκτάται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στον αέρα (με αερομαχίες), χωρίς να αποκλείει τις επιθέσεις αέρος-εδάφους. Κατ' αυτόν η πρωταρχική αποστολή της αεροπορίας είναι να καταστρέψει τις εχθρικές δυνάμεις του εχθρού και στη συνέχεια να επιτεθεί σε τακτικό και σε στρατηγικό επίπεδο στις δυνάμεις επιφανείας. Η δευτερεύουσα εμπλοκή της αναφέρεται στην υποβοήθηση των στρατευμάτων να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους.

Σύμφωνα με τον Mitchell, όταν κάποιος αποκτούσε την αεροπορική «κυριαρχία» τότε θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη δύναμή του εναντίον των κέντρων ζωτικής σημασίας. Ισχυρό σημείο των ιδεών του Mitchell είναι η συγκρότηση μιας ισορροπημένης αεροπορικής δυνάμεως. Η πίεσή του για μια ανεξάρτητη αεροπορία είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη της αεροπορικής δυνάμεως και στάθηκε ικανή να φέρει την αεροπορία στην πρώτη γραμμή.

Ο **John Richard Boyd** έγινε γνωστός από τον πόλεμο της Κορέας ως ο πιλότος των «40 δευτερολέπτων». Αυτό σημαίνει ότι ισχυριζόταν πως μπορούσε να κερδίσει οποιονδήποτε ιπτάμενο σε κλειστή αερομαχία (dog fight) εντός 40 δευτερολέπτων. Ο Boyd σαν «αερομάχος», ο οποίος δικαίωσε τον τίτλο του, επέλεξε να χρησιμοποιήσει τις εμπειρίες του από την εναέρια μάχη ως σημείο

αναφοράς για την στρατηγική του θεωρία. Δηλαδή αναγκασμένος να λαμβάνει κατά τη μάχη ταχύτητα αποφάσεις, να αναλύει τις ταχύτητα εναλλασσόμενες φάσεις και καταστάσεις, διαπίστωσε ότι κερδίζει αυτός που προηγείται στην λήψη αποφάσεων αναγκάζοντας τον αντίπαλο να αντιδρά στις δικές του ενέργειες.

Η περίφημη θεωρία του είναι γνωστή ως βρόγχος Παρατήρησης, Προσανατολισμού, Απόφασης και Ενέργειας (Observe, Orient, Decide, and Act, OODA loop), υποστηρίζει ότι όλες οι ορθολογικές ανθρώπινες συμπεριφορές, σε ατομικό ή οργανικό επίπεδο, μπορούν κατανοηθούν ως ένας συνεχής κύκλος των τεσσάρων διακριτών όρων «παρατήρηση - προσανατολισμός - απόφαση και ενέργεια». Νικητής θα είναι αυτός που συνεχώς παρατηρεί, προσανατολίζεται, αποφασίζει και ενεργεί περισσότερο γρήγορα (και με ακρίβεια) από τον αντίπαλο του.

Οι θεωρίες των Douhet, Mitchell και Boyd υιοθετήθηκαν από χώρες όπως η ΗΠΑ και η Αγγλία. Τη θεωρία του Douhet για μεταφορά του αγώνα στους αστικούς οικισμούς με σκοπό την αλλαγή της συμπεριφοράς του εχθρού και η κάμψη του ηθικού του, την είδαμε στην εισβολή στο Ιράκ, αλλά και στη Γιουγκοσλαβία. Η θεωρία του Mitchell που αφορά τα πλήγματα σε ζωτικά κέντρα (εργοστάσια, μεταφορές, λιμάνια) εφαρμόστηκε σε μεγάλο βαθμό κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από όλους τους εμπλεκόμενους (ΗΠΑ, Αγγλία, Σοβ. Ένωση, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία).

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας μιας Ευρώπης με αμυντική αυτάρκεια έγινε το 1952 με τη συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ) με μέλη την Ιταλία, Γαλλία, Δυτική Γερμανία, Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο. Η ΕΑΚ βασίστηκε σε σχέδιο που εκπόνησε ο Γάλλος πρωθυπουργός Rene Pleven το 1950, σε μια προσπάθεια να αποτρέψει τον επανεξοπλισμό και τη στρατιωτική εξάρτηση της Δυτικής Γερμανίας από τους Αμερικανούς. Το τέλος της ΕΑΚ ήταν άδοξο, αφού η Γαλλική Εθνοσυνέλευση αρνήθηκε να επικυρώσει την ιδρυτική της συνθήκη το 1954.

Η ΔΕΕ, ιδρύθηκε το 1948 με τη συνθήκη των Βρυξελλών, η οποία υπογράφηκε από τη Γαλλία, τη Βρετανία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία και ουσιαστικά συγκροτείται το 1955. Το 1992 με την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ και την επανίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ρόλος της ΔΕΕ επαναπροσδιορίζεται και καθορίζεται ως ο φορέας υλοποίησης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Ρόλος, ο οποίος θα έμελλε να μείνει και πάλι στα χαρτιά, λόγω κυρίως των Βρετανικών αντιρρήσεων στην υλοποίηση της. Σήμερα οι αρμοδιότητες της ΔΕΕ αναφορικά με θέματα ασφάλειας και άμυνας έχουν μεταφερθεί εξ ολοκλήρου στην ΕΕ, ενώ η ΔΕΕ εξακολουθεί να υπάρχει τυπικά αλλά σε κατάσταση ύπνωσης.

Η τρίτη προσπάθεια για την Ευρώπη της άμυνας έγινε όπως αναφέρθηκε πιο πάνω με τη συνθήκη του Μάαστριχτ και οι διατάξεις της αναθεωρήθηκαν από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999. Κατά βάση η συζήτηση για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) εντάσσεται στη γενικότερη ενασχόληση με το «μέλλον της Ευρώπης».

Η διαδικασία προώθησης της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ αντανάκλα την ανάγκη των κρατών - μελών, να ανταποκριθούν στο διεθνές μεταψυχροπολεμικό σύστημα. Είναι δηλαδή η προσπάθεια των ευρωπαϊκών κρατών να βελτιώσουν τις δυνατότητες παρέμβασής τους σε ένα ολοένα και πιο απαιτητικό διεθνές

περιβάλλον. Βέβαια από αυτή την προσπάθεια γεννιούνται δύο κρίσιμα ερωτήματα : το πρώτο αφορά την επίδραση στην Ευρωπαϊκή Ένωση της διάχυσης της ολοκλήρωσης σε πεδία που περισσότερο από οτιδήποτε άλλο στην ιστορία της ενωσιακής διαδικασίας, αγγίζουν το σκληρό πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας ενώ το δεύτερο αφορά το αν, το πώς και σε ποιο βαθμό αλλάζει η φυσιογνωμία των σχέσεων με τις ΗΠΑ. Αν πετύχει το εγχείρημα της ΕΠΑΑ, θα πετύχει γιατί θα απαντά σε πολύ συγκεκριμένες και αναμφισβήτητες ανάγκες και απαιτήσεις και θα ικανοποιεί σαφώς προσδιορισμένα «ευρωπαϊκά» συμφέροντα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κάνοντας μια συμπερασματική ανασκόπηση μπορούμε να πούμε ότι οι σκέψεις μεγάλων στρατηγιστών, αποτέλεσαν και αποτελούν μέχρι και τις μέρες μας σημεία αναφοράς για την χάραξη στρατηγικής πολλών χωρών.

Η στρατηγική σε αντίθεση με την πολυπλοκότητα του πολέμου, έχει μια μοναδική απλότητα. Η κατάλληλη επιλογή στρατηγικής καθορίζει το αποτέλεσμα μεταξύ νίκης ή ήττας.

Η στρατηγική δεν αφορά μόνο τα μεγάλα και ισχυρά κράτη. Διπλωματικά, κοινωνικά, οικονομικά αλλά και ψυχολογικά μέσα μπορούν να αποτελέσουν εργαλεία στα χέρια της πολιτικής ηγεσίας ενός μικρού κράτους για την επίτευξη στρατηγικών σκοπών.

Ο πόλεμος ήταν και παραμένει ένα κοινωνικό γεγονός, που χαρακτηρίζει τη θέληση μιας πολιτικής ενότητας (ενός λαού), προσηλωμένης στην ανεξαρτησία, την ασφάλεια και τη δύναμή της. Ο πόλεμος δεν είναι διασκέδαση, ούτε απλό πάθος θριάμβου, ή αχαλίνωτου ενθουσιασμού, είναι ένα σοβαρό μέσο της πολιτικής, ίσως το έσχατο, για την επίτευξη ενός σοβαρού σκοπού.

Στον πόλεμο θα νικήσει αυτός, που θα μπορέσει να κινητοποιήσει μέσα ανώτερα του αντιπάλου του, είτε πρόκειται για στρατεύματα, είτε οπλικά συστήματα, τεχνικές, οικονομικές και επιστημονικές ικανότητες, στρατηγική, τόλμη και προπαγάνδα. Πέρα όμως από τα μέσα στην επιτυχή έκβαση ενός πολέμου υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες, κυριότεροι από τους οποίους είναι λαϊκή συναίνεση και συμμετοχή καθώς και οι υφιστάμενες συμμαχίες άλλων χωρών.

Επειδή, από καταβολής κόσμου, η βία είναι κοινωνικό φαινόμενο, θα ήταν σφάλμα να πιστεύουμε ότι, οι διαφορές μεταξύ των λαών θα μπορέσουν να λυθούν κάποια μέρα, με την μέθοδο της αριθμητικής ή της άλγεβρας. Με βάση αυτή τη σκέψη, γνωρίζουμε ότι, στις διάφορες συγκρούσεις μεταξύ των λαών συνυπάρχουν δύο διαφορετικά στοιχεία, η ενστικτώδης εχθρότητα και η εχθρική πρόθεση.

Ο πολιτικός αντικειμενικός στόχος, σαν αρχικό κίνητρο του πολέμου, πρέπει να είναι σαφώς προσδιορισμένος, διότι μόνο έτσι μπορεί να καθορισθεί το μέτρο της στρατιωτικής δράσης, αλλά και το μέγεθος των αναγκαίων προσπαθειών, που θα απαιτηθούν για τη επίτευξη αυτού του στόχου.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η χώρα μας αντιμετωπίζει πολλαπλές απειλές δυσδιάκριτες και μεταβαλλόμενες, οι οποίες όμως είναι υπαρκτές, ανεξάρτητα αν είναι άμεσες ή όχι. Κυρία βέβαια απειλή για τη χώρα μας παραμένει η Τουρκία.

Οι Εθνικοί Στόχοι, είναι δυνατόν να εξυπηρετηθούν με την εφαρμογή ορθής και μακρόχρονης εθνικής και όχι κομματικής στρατηγικής, εφόσον υπάρχει η

διορατικότητα και οι προϋποθέσεις εφαρμογής καταλλήλου σχεδιάσεως, στην οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διάφοροι παράγοντες της **Εθνικής Ισχύος**. Η ελληνική στρατηγική είναι δυνατόν να περιστραφεί γύρω από τους παρακάτω άξονες :

- Η στρατηγική μας πρέπει να αποβλέπει στην αξιόπιστη αποτροπή, η οποία όμως προϋποθέτει την αντικατάσταση του δόγματος «**Δεν διεκδικούμε τίποτα**» με το «**Διεκδικούμε όλα όσα μας ανήκουν**».

- Κάθε αποτρεπτική απειλή, για να δημιουργήσει αξιόπιστη παράσταση κόστους, η οποία θα εμποδίσει τον αντίπαλο να πάρει την πρωτοβουλία των κινήσεων σε χαμηλό επίπεδο σύγκρουσης, επιβάλλεται να στηρίζεται τόσο σε **στρατιωτικές ικανότητες** όσο και σε **πολιτική βούληση** καθώς και ορθή **επιτελική και πολιτική οργάνωση**.

- Ο βασικότερος παράγων της αξιόπιστης αποτροπής είναι οι ισχυρές Ε.Δ., με ότι αυτό συνεπάγεται από πλευράς προσωπικού (αναβάθμιση παραγωγικών σχολών, επαγγελματικός στρατός) και υλικού (πρόσκτηση καινούργιων και σύγχρονων οπλικών συστημάτων, εκσυγχρονισμός υφισταμένων).

- Η διατήρηση της ισορροπίας ισχύος μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας είναι αναγκαία, έστω και αν αυτό προκαλεί κάποια μεγαλύτερη επιβάρυνση. Η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να ακολουθεί τις κινήσεις της Τουρκίας, που έχει την πρωτοβουλία στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών.

- Η διατήρηση ισχυρού πολεμικού στόλου, αποτέλεσε και θα αποτελεί, σε συνδυασμό με τον πολυάριθμο εμπορικό στόλο, παράγοντα επιβίωσης και ευημερίας της χώρας μας και κατά συνέπεια παράγοντας εθνικής ισχύος.

- Εκμετάλλευση του μεγάλου εμπορικού στόλου, ο οποίος είναι δυνατόν να παίξει σημαντικό ρόλο στη μεταφορά ύδατος και καυσίμων από και προς την περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου.

- Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χώρα μας θα πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζει την προσπάθεια για ενιαία αμυντική πολιτική, να συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις εντός της ΕΕ, να επιδιώκει ουσιαστικό ρόλο στα όργανα λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού και τέλος να θεωρεί ότι ο ευρωμεσογειακός διάλογος, εκτός από αναπτυξιακό μοχλό, αποτελεί και μοχλό εξασφάλισης της σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή που ανοίγει τον δρόμο στην οικοδόμηση θεσμικών σχέσεων ασφαλείας.

- Στο πλαίσιο του NATO η χώρα μας, πεπεισμένη ότι η μετεξέλιξη της Συμμαχίας υπηρετεί την ασφάλεια και την ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή, πρέπει να φιλοδοξεί να αποτελέσει μια «γέφυρα» για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, με σκοπό την ομαλή ενσωμάτωσή τους στους αμυντικούς μηχανισμούς της Συμμαχίας.